

Geven wij, vogelaars, al onze gegevens aan de overheid?

Het bestuur van de Vogelwacht Utrecht

Inleiding

Vele vogelwachten, vogelwerkgroepen en individuele vogelaars hebben al of niet regelmatig vanuit een bepaalde traditie de rapporten en verslagen van hun onderzoeken naar het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) en het Staatsbosbeheer (SBB) gestuurd. Deze tot traditie geworden handeling berust waarschijnlijk op de verwachting dat daarmee een goede daad zou zijn gedaan. Wie wel eens heeft rondgekeken in de archieven van het RIN (voor het SBB geldt dat ook) die weet dat een dergelijke verwachting te optimistisch is. De gegevens aldaar zijn dusdanig opgeborgen dat ieder die er wat van zijn gading vindt, daarmee kan doen wat hij wil. Dat geldt niet alleen voor de belangstellende vogelaar, maar ook voor bijvoorbeeld medewerkers van stedenbouwkundige, dan wel ingenieurbureau's. De twee laatste, bepaald niet de meest bezielde behoeders van onze schamele resten 'natuur', konden (kunnen?) er zonder veel moeite gegevens kopiëren voor het maken van hun plannen.

Tot voor kort was de toelevering van gegevens niet of weinig georganiseerd, maar sinds enige tijd is het SBB druk bezig om het verkrijgen van gegevens van amateur-vogelaars systematisch aan te pakken.

Vogelwachten en andere natuurbeschermingsverenigingen hebben in het voorjaar van 1980 een brief van het SBB gekregen met het verzoek alle (gepubliceerde, alsook ongepubliceerde/onbewerkte gegevens) regelmatig in te zenden. Er werden zelfs dienstenvoloppen bijgeleverd om alles makkelijk en goedkoop te maken. De gegevens kunnen dan worden opgeslagen in het natuurwetenschappelijk archief c.q. databank.

Binnen het bestuur van de Provinciale Vogelwacht Utrecht heeft het bovengenoemde verzoek geleid tot een uitgebreide gedachtenwisseling over het verstrekken van gegevens in het algemeen en aan overheidsinstanties

in het bijzonder. Het is namelijk niet zó vanzelfsprekend dat particuliere natuurbeschermingsorganisaties, die een bepaald belang dienen, zómaar hun gegevens geven aan de overheid, die lang niet altijd op gelijke en voldoende wijze dat belang dient! De gedachtenwisseling binnen de Vogelwacht Utrecht heeft er toegeleid dat het bestuur onlangs het SBB heeft bericht niet op het voorstel in te gaan (dus op deze wijze geen gegevens te willen verstrekken).

Wij hopen dat een ruimere bekendheid van onze overweging mogelijk nuttig kan zijn voor andere particuliere natuurbeschermingsorganisaties en individuele vogelaars.

Broedvogelinventarisatie.

Foto: Bert Bos.

Trektellers op fort Maarssenveen bij Maarssen.

Foto: Bert Bos.

Waarom SBB en RIN onze gegevens willen

Evenals de particuliere natuurbescherming is ook de overheid bezorgd over de ontwikkelingen, die natuur en landschap in Nederland bedreigen. Als overheidsinstantie houdt met name het SBB zich hiermee bezig. Het RIN stelt dat zij zich meer met wetenschappelijk onderzoek bezighoudt, maar daarnaast ook beleidsmatige adviezen verstrekt (bijvoorbeeld bij de inpoldering van de Markerwaard). Zoals zij zelf zeggen, zijn er voor de bescherming van de resterende natuur en natuurwaarden veel gegevens nodig. Daartoe heeft men dan de particuliere organisaties verzocht om de archieven van SBB/RIN te completeren en regelmatig van recente informatie te voorzien.

Een dergelijk verzoek is begrijpelijk, vooral als men bedenkt dat overheidsinstanties zelf vaak onvoldoende de mogelijkheid en/of de bereidheid hebben om voldoende en/of recente informatie te verzamelen. Dit betekent dat er een grote vraag is naar de gegevens, die zijn verzameld door de particuliere natuurbescherming.

Op zich is het natuurlijk voor iedere natuurliefhebber een verheugende ontwikkeling dat ecologische gegevens steeds meer een rol gaan spelen in de planologische besluitvorming. Er zijn echter een aantal vraagtekens te zetten bij de wijze waarop SBB/RIN aan die gegevens trachten te komen.

Het eerste vraagteken

Wie klakkeloos gegevens levert aan SBB/RIN ondersteunt daarmee het door deze instanties gevoerde en te voeren natuurbescher-

mingsbeleid. Iemand die het met dat beleid altijd eens is kan dan ook het beste zonder meer zijn gegevens afstaan. Het probleem is echter dat er ook andere vormen van natuurbeschermingsbeleid zijn te bedenken. Vogelwerkgroepen en dergelijke, die zich daarmee bezighouden, weten mogelijk dat het beleid van het SBB lang niet altijd hét beleid is waarmee natuur en landschap het beste worden beschermd. In de provincie Utrecht zijn daarmee enkele ervaringen opgedaan.

Zo werd in de Eempolder in eerste instantie 1000 ha relatienotagebied gepland om de weidevogelstand in zekere zin te behouden. Toen het er op aankwam deze planning in concreet beleid om te zetten, stelde het SBB zich achter een ambtelijk compromis van 430

Telpost bij Ridderoordse Bossen, Bilthoven, september 1980.
Foto: Bert Bos.

Wadvogeltellingen, Ameland, 1980.

Foto: Bert Bos.

ha reservaat- en beheersgebied. Dit terwijl het SBB zelf eerst met een voorstel voor 350 ha was gekomen.

In de kwestie Amelisweerd wist het SBB zich zelfs 180 graden om te draaien. Deze instantie onderschreef eerst in een rapport de wenselijkheid van het toen door de 'Vrienden van Amelisweerd' voorgestelde bakmodel, als zijnde het minst schadelijk voor het bos. Toen het echt spannend werd kwam er net zo makkelijk een advies ten gunste van het door Rijkswaterstaat voorgestelde, schadelijker vliesmodel voor de weg.

Het is niet verbazingwekkend als er in den lande meer groepen zijn met soortgelijke ervaringen. Daarbij willen wij positieve ervaringen helemaal niet uitsluiten. Waar het om gaat is dat de overheid en haar instanties vaak een partij zijn in conflicten op het gebied van natuurbescherming en ruimtelijke ordening. Bedenk dus dat het leveren van gegevens veelal de ondersteuning van een partij, in dit geval de overheid, kan betekenen. Het voorstel van SBB/RIN houdt eigenlijk in dat de belangen van de overheid en de particuliere natuurbescherming in de praktijk worden gelijk geschakeld. Men kan zich afvragen of al die belangen werkelijk dezelfde zijn en wat belangrijker is, op de zelfde wijze zullen worden behartigd!

Wij ontkennen niet dat er zekere overeenkomstige belangen zijn, waarbij vruchtbaar kan worden samengewerkt. Een volledig en critiekloze samenwerking, waarbij zonder meer gegevens worden geleverd, vinden wij echter principieel onjuist en gevaarlijk. De particu-

liere natuurbescherming verzwakt hiermee niet alleen de eigen positie, maar in inspraakprocedures kunnen wij zelfs met lege handen komen te staan. Het moet voor iedere vogelaar toch een trieste ervaring zijn, bij de bescherming van een bepaald gebied om de oren te worden geslagen met een interpretatie van broedvogelgegevens, die hij in z'n vrije tijd, in de vroege ochtenduren heeft verzameld! Vogelaars behoeven niet als een soort onbezoldigde ambtenaren van het SBB te opereren om met deze en andere overheidsinstanties samen te kunnen werken!

Het tweede vraagteken

SBB/RIN pleiten in hun brief voor het bezit van vele, zo niet alle gegevens, omdat dit van essentieel belang is voor een goed natuurbeschermingsbeleid. Hoewel dat in zekere zin juist is lijkt het ons toch een beetje onwaarschijnlijk. Net zó belangrijk of misschien wel belangrijker zijn bedoelingen, visies, politieke macht. Het is de vraag of dit alles wel in voldoende mate bij de overheid aanwezig is. Wie herinnert zich niet de rijksbegroting 1980-1981, die vele natuurliefhebbers versted deed staan door een verlaging van het bedrag voor de aankoop van natuurterreinen, terwijl er meer geld kwam voor de uitvoering van ruilverkavelingen. Natuurbeschermers, die gegevens aan de overheid leveren, mogen van die overheid op zijn minst een adequaat natuurbeschermingsbeleid verwachten!

Het derde vraagteken

Door van particulieren en verenigingen te vra-

gen om zonder al te veel garanties alle gegevens op te sturen waarover zij beschikken, worden zij automatisch betrokken bij de voorbereiding van een beleid. Dit zonder enige vorm van inspraak of medebeslissing. Overleg tussen de veldwerkers en SBB/RIN is des te meer van belang, omdat de eersten door het verzamelen van de gegevens vaak een specifieke kennis bezitten en daarmee een juiste interpretatie van deze gegevens kunnen controleren.

Een gevaar van automatische opslag en verwerking is dat de gegevens los worden gemaakt van de verzamelaar en een eigen (ondoorgroondelijk) leven gaan leiden. SBB/RIN stellen hier een vage toezegging over beveiliging tegenover. Zo stelt men dat de geleverde gegevens niet aan derden worden verstrekt. Onder derden verstaan SBB/RIN iedere andere persoon, instelling, particulier, semi-overheids of overheidsinstantie. Wij willen hieraan toevoegen dat het voor particuliere natuurbeschermingsorganisaties, of die nu in Zuid-Limburg, Utrecht of Noord-Groningen zitten, zeer ondoorzichtig is hoe een dergelijk onderscheid moet worden gemaakt binnen de omvangrijke en sterk vertakte organisaties van SBB/RIN en hun overkoepelende instanties. Verder zegt men dat in principe de auteurswet van kracht is als SBB/RIN zonder toestemming materiaal aan derden zouden verstrekken. Aan de in de praktijk juridische toepasbaarheid van het Auteursrecht op niet-gepubliceerde/onbewerkte gegevens valt te twijfelen.

Een nieuw probleem is hoe men bij de overheid gegevens kan beschermen, nu door de Wet op de Openbaarheid van Bestuur het recht op het inzien van ambtelijke stukken en de daaraan ten grondslag liggende gegevens is vastgelegd. Op welke wijze binnen die wet

toch enige bescherming wordt geboden, is voornamelijk onduidelijk.

In het algemeen bestaat er dus onduidelijkheid over de daadwerkelijke invulling van de aangeboden voorzorgs- en beveiligingsmaatregelen.

SBB/RIN blijken dit alles echter positief in te zien. Het is echter de vraag waarom SBB/RIN niet reeds bij het verzoek zelf enige achtergrondinformatie hebben verstrekt, in plaats van dit te doen wanneer men in een verdere briefwisseling met vragen komt.

Wat doen we met deze situatie?

Vogelen is een leuke en vaak ook spannende hobby. Er zijn vogelaars die gewoon fijn gaan vogelen tot en met vogelaars die daarbij ook wetenschappelijk te werk willen gaan. Binnen het vogels kijken zijn er dus vele mogelijkheden met voor ieder wat wils. Mogelijk zijn er vogelaars die vinden dat we over dit alles niet zo moeilijk moeten doen, maar tijdens het vogelen worden gegevens verzameld. Deze gegevens hebben, op welke manier dan ook verzameld, een bepaalde maatschappelijke waarde, dat valt niet te ontkennen. Het is derhalve van groot belang dat over het gebruik daarvan wordt nagedacht, dat blijkt wel uit de consequenties van het verzoek van SBB/RIN.

Naast de drie in het artikel gestelde vraagtekens zijn er nog wel een paar te plaatsen. De hele problematiek is echter te omvangrijk om binnen dit artikel te behandelen. Wij concluderen dat voor een goed natuurbeschermingsbeleid zowel activiteiten van de overheid als van de particuliere natuurbeschermingsorganisaties noodzakelijk zijn.

Waar het nu om gaat is de belangen van de particuliere natuurbescherming afdoende te waarborgen binnen de samenwerking met overheidsinstanties.

Over de gehele problematiek is door de gedachtenwisseling binnen de Vogelwacht Utrecht inmiddels een uitgebreide documentatie aanwezig.

Wij zijn bereid deze documentatie op aanvraag ter beschikking te stellen. Als er meer vogelaars of vogelwerkgroepen zijn die deze problematiek hebben ervaren of nu onderzoeken verzoeken wij hun contact op te nemen met het bestuur van de Vogelwacht Utrecht. Dit om als gezamenlijke vogelwachten en werkgroepen van gedachten te gaan wisselen over het verstrekken van gegevens in het algemeen en aan overheidsinstanties in het bijzonder.

Vogelwacht Utrecht: secretariaat: R.J. Huijsen, Faustdreef 411, 3561 LN Utrecht.

Wadvogeltellers.
Foto: Bert Bos.

